

מראי מקומות- בכורות י"א

דלא גרסי הא דאמר רבא הלכתא ברגיא, שהם לא הביאו מימרא דרבא כלל.

(ד) **מי שיש לו חמור ואין לו שה לפדותו פודהו בשויו- ע' בדברי חמודות (כ"ו) שהביא שהבית יוסף דייק מדברי הרמב"ם דלא אמרי' דיכול לפדותו בשויו אא"כ אין לו שה, אבל היכא שיש לו שה, חייב לפדותו בשה דוקא. אבל דחה הדברי חמודות הדיוק, דמה שנקט הגמ' לשון זה, היינו משום דאטו בשופטני עסקינן, ואם יכול לפדות החמור בשה שאינו שוה כ"כ, למה יפדותו בשויו, וגם הרמב"ם העתיק לשון הגמ', וא"כ אין לדייק מזה כלום, ושפיר יכול לפדותו לכתחלה בשויו.**

(ה) **פודהו בשויו- כ' החזון איש (י"ז, סוף אות ה') דהיינו שויו דוקא, אבל אם פודה אותו בלא שה ופחות משויו, משמע דלא מהני אפי' בדיעבד.**

(ו) **לא יהא חמור מן ההקדש- ע' בהערות להגרי"ש שהביא מה שהק' הטורי אבן במגילה דהא ודאי הוי פדיון פטר חמור חמור מן ההקדש, שהרי בהקדש יכול לחלל שוה מנה על פרוטה, אבל בפפ"ח צריך לחללו דוקא על שויו. ותי' דבאמת זה אינו, דהא אי' בתוס' דמה דיכול לחלל על פרוטה, היינו דוקא מי שהקדישו, אבל אחר צריך לפדותו בשויו דוקא. וא"כ, י"ל דבפטר חמור אי"ז שייך, שהרי זה קדוש מאליו, וא"כ כל מי שפודהו הוי כאחר, וממילא אינו יכול לפדותו בפרוטה, וממילא הוי ממש דומה להקדש. והגרי"ש תי' ע"פ מש"כ הגר"א דהדין דיכול לחלל על פרוטה מיוסד אהא דאין אונאה להקדש, וא"כ, בפפ"ח דלא שייך זה, שפיר צריך לפדותו בשויו דוקא, שהרי לא שייך בזה הדין דאין אונאה להקדש.**

(ז) **איבעיא להו, פדיונו לפודה, או דלמא פדיונו לבעלים, וכו'- הק' בחי' הגרי"ז, מה שייך זה לפדיון הקדש, הרי בהקדש הוי הכסף קנין, שקונהו מהקדש, ומש"ה שייך דהוי לפודה,**

(א) **אפי' פטרוזא בר דנקא- ע' בדרך אמונה (בכורים י"ב, י', בבאזה"ל), שהביא מה שנסתפק המנחת חינוך בענין פדיון פטר חמור, האם השה צריך להיות שוה עכ"פ פרוטה, או אף זה לא צריך. וכ' הדר"א להוכיח דאי"צ להיות אפי' שו"פ, שהרי אי' בכריתות (י). דעשירית האיפה הי' ראוי להיות פחות מש"פ, אלא דלאו אורח ארעא לאתויי פחות מש"פ, וזה שייך רק לענין קרבנות, אבל לא כאן. וגם אין לומר דאין שייך פדיון פחות מש"פ, וע"ש איך שהוכיח דמצינו פדיון פחות מש"פ.**

(ב) **הרי אמרו, עין יפה בסלע, וכו'- הק' המהרי"ט אלגאזי (פרק ראשון, ו', א'), ר' טרפון כמאן ס"ל, הרי רבנן ס"ל דאפי' בכל שהוא סגי, וריב"ז ס"ל דאין פדיון פחות משקל, וא"כ מנין לו ג' שיעורים הללו. וכ' דודאי ס"ל לר' טרפון כשי' חכמים, אלא דס"ל דמדרבנן נתנו שיעורין הללו, וכמו שתקנו חז"ל לענין תרומה, דאף דחטה א' פוטרת את הכרי, מ"מ תקנו שיעורים לעין יפה, רעה, ובינונית. אלא דהק', דא"כ מה הק' הגמ' קשיא הלכתא אהלכתא, הרי יש ליישב בפשיטות, דמה דפסיק ר' נחמן כרבנן, היינו מדאורייתא, דסגי בכל שהוא, דלא כריב"ז דס"ל דמה"ת צריך שקל, אבל מדרבנן הוי ג' שיעורים אלו. ותי' דכוונת המקשן הוא דמאחר דמדרבנן יש שיעור, אין ראוי לר' נחמן לומר בסתם דהלכה כרבנן דכל שהוא, דמשמע מזה דאף למעשה כן, ואם מדרבנן אמרי' ג' שיעורים אלו, א"כ אין לומר דהלכה כרבנן, דאין נפק"מ מזה מה דמדאורייתא הוי כל שהוא, כיון דלמעשה צריך ליתן א' מג' שיעורים הללו.**

(ג) **אמר רבא, הלכתא ברגיא- הק' המהרי"ט אלגאזי (פרק ראשון, ו', א', ד"ה איך צריך להבין), הרי חז"ל אמרו ג' שיעורין, ולא שנוי במחלוקת, וא"כ איך אמר רבא דהל' ברגיא, דמשמע דאינו תלוי כלל בעין יפה ועין רעה. וכ' דבאמת מדברי הרמב"ן והרא"ש משמע**

רק צריך הפרשה בעלמא לאפקועי איסורי,
וא"כ, כיון דיורשו זה בא מכוחו, א"כ אינו
מחוייב אלא הפרשה להפקעת איסור.

(ב) נפלו לו מבית אבי אמו ישראל- העיר בספר

המקנה (קידושין כט. ד"ה והנה ראיתי), למה
לא אוקמי' דנפל מאמו ישראלית, וכ' דלפי
דבריו דאשה אינה מחוייבת בפטר חמור
שלה א"ש [ולכאור' כוונתו דא"כ פשוט דפטור, ואפי' אם אין
שום כהן בכלל המורשים].

(ג) אבל הכא, מתנות שלא הורמו כמי שלא

הורמו דמיין, אימא לא- ומהו הקמ"ל, כ'
החזון איש (י"ז, י"א, ד"ה ויש) דלא קמ"ל
דכמי שהורמו דמיין, אלא אף למ"ד לאו כמי
שהורמו, אשמעינן דמ"מ זכו בזכות אביו.

(ד) אלא דמרחינהו ישראל מרשות עכו"ם-

פרש"י, שהי' ישראל אריס וקרקע של עכו"ם
הי'. וכ' הקהלות יעקב (י') דפרש"י כן משום
דס"ל דאם לא הי' אריס, אלא סתם פועל של
הגוי, אז ודאי לא הי' מירוח שלו מהני לחייב
תבואה של הגוי, ורק משום שהוא אריס, ויש
לו חלק בהפירות, לכן מהני מירוח שלו
לחייבו. אולם ע"ש שהוכיח מהרמב"ן
והרשב"א בקידושין מ"א דס"ל דאף אם
הפירות של הגוי לגמרי, מ"מ אם הישראל
עושה המירוח בפועל, מהני מירוחו לחייב
הפירות בתרו"מ. וכ' שהשטמ"ק כאן הביא
ראי' עצומה לשי' רש"י, מהא דמרוח הקדש
פוסר, והרי מעשה המרוח נעשה ע"י גזבר
ישראל, אלא דמכיון שהפירות של הקדש הם,
נחשב זה למירוח הקדש, ומשמע דהכל תלוי
בהבעלים, ולא במי שעושה המירוח בפועל,
ע"ש שהאריך בזה.

(טו) דא"ל קאתינא מכח גברא דלא מצית אשתעי'

דינא בהדי- ע' בשיעורי הגרי"מ פיינשטיין
(רמ"ג), שהעיר דלכאור' שייך לומר סברא זו
גם לעיל לענין ירש מאבי אמו כהן, דכיון
דהי' אצל הכהן, אז אין יכול לתבוע המתנות
ממנו, כיון שהי' אצל מי שלא מצוי לאשתעי'
דינא בהדי'. וביאר דלא הי' צריך לומר סברא
זו בהא דתרו"מ, דשם הי' של הישראל משום
דהמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין
(דלא כהחזון איש הנ"ל), וא"כ היו המתנות

אבל הכא אי"ז כי אם פדיון האיסור, ולא
שייך לקנותו כלל, וא"כ, איך הוה ס"ד
לדמויי להקדש, וע"ש מה שמפלפל בזה,
והניח בצ"ע.

(ח) להקדש מדמי לי', וכו'- ע' בחי' ר' שמעון

(ב"ק ט"ז, ב', ד"ה אמנם מצאנו) דביאר
דשאלת הגמ' הוא בגדר קדושת פטר חמור,
האם הוא ממון גבוה כשאר הקדש, או האם
האיסור הנאה מחמת קדושה כמו שסוכה
אסור בהנאה מחמת קדושתו, אף שאינו ממון
גבוה כלל, רק שהוא מיוחד לקדושה. וע"ז
מסקינן דאינו ממון גבוה, וא"כ כל היכא
דשייך שימצא הבעלים תועלת ממנו, דהיינו
דיכול הבעלים לפדותו, בזה אמרי' דודאי הי'
ממונו. ואף דבקדשים קלים ג"כ הי' ממון
בעלים, ומ"מ פטור מכפל, היינו משום
דעכ"פ הי' ברשות גבוה, אף דהי' ממון
הבעלים, משא"כ כאן, דהי' ג"כ ברשות
הבעלים, רק דאסור בהנאה כמו סוכה.

(ט) הגונב פטר חמור של חבירו, משלם תשלומי

כפל לבעלים, ואע"פ שאין לו עכשיו, יש לו
לאחר מכאן- ע' במנחת חינוך (נ"ד, ט'), דכ'
דלכאור' כל זה רק אם הפטר חמור שוה טפי
מהפדיון, דאם שוים הם, א"כ לא גנב ממנו
כלום, ולא יהי' חייב לו כפל.

(י) אי אתה יכול לומר שבא ליד כהן, וכו'- הק'

בחי' הגרי"ז, דמשמע דאם הי' שייך לאוקמי'
בבא יד כהן הי' ניחא, ולמה, הרי מה יהי'
החידוש בזה. ותי' ע"פ מש"כ הרמב"ם,
(ביכורים י"ב, כ"ג), דהחידוש הוא דהשה
הי' כחולין לכל דבריו, ואף אם הי' שה ודאי
הי' חידוש בזה, דאף שה שהוא פדיון פטר
חמור ודאי הי' חולין ונכנס לדיר להתעשר.

(יא) ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורין ודאי

בתוך ביתו, וכו'- ע' בקהלות יעקב (סוף סי'
ג'), שהעיר דלכאור' הישראל שהפריש הפטר
חמור, כיון דישראל הוא, איך יכול לעכב
הטלאים לעצמו, שהרי לכאור' ממון של שבט
כהן הם, ומה שהכהן יכול לעכבם לעצמו,
היינו משום שהוא חלק משבט הכהונה, אבל
ישראל זה אינו כהן. והוכיח מזה דלגבי הכהן
לא חל הדין כלל שהטלה נעשה ממון כהן,

אצל הכהן, והישראל ירש ממנו גם המתנות.
אבל אצל הגוי לא שייך זכי' בהמתנות, ולכן
הי' צריך לומר סברא חדשה דאתינא מכח
גברא דלא מצית אשתעי' דינא בהדי'.

**טז) קאתינא מכח גברא דלא מצית אשתעי' דינא
בהדי' - ובביאור סברא זו, כ' בספר אפריון
יוסף לפרש ע"פ דברי הגר"ח (תרומות א',
י"א) דעיקר פטור דעכו"ם אינו רק משום
שאינו בר מצוות, אלא דבשל נכרי פקע חובת
נתינה דתרו"מ בכלל. וא"כ, י"ל דזהו ביאור
הסברא דכאן, דאין הפטור דגוי רק משום
שאינו בר מצוות, אלא דמופקע אצלו בכלל
הדין נתינה, וממילא אף הישראל הבא מכוחו
פטור.**

**יז) כאן בתרומה גדולה, כאן בתרומת מעשר,
וכו' - ע' במהרי"ט אלגאזי (פרק ח', אות ס"ז,
א', ד"ה שוב ראיתי), שהעיר דמעיקרא אמרי'
סברא דא"ל קאתינא מכח גברא וכו', ולבסוף
דרשי' מקרא לענין תרומת מעשר, וקרא למה
לי, תיפוק לי' מסברא דא"ל קאתינא. וביאר
דלמסקנת הגמ' סברא זו דא"ל וכו' אינו
סברא, אלא טעמא דקרא הוא, ושייך רק
בתרומת מעשר, דאין לנו יכולין ללמוד
למקום אחר דלא כתיבא גבי', דאי"ז סברא
חיצונה דיכולין לומר בכל מקום.**

**יח) סד"א כל כמה דלא מטא לידי' לא זכה בי',
קמ"ל - ע' בהערות להגרי"ש דהעיר דמהו
הה"א של הגמ', והביא מהחזון איש דביאר
דאפשר דס"ד דפטור מנתינה משום דהוי
כראשית הגז שצבעו, דאמרי' שם דפטור
מליתנו לכהן, ואף דהתם הוי רק אם מכוון
לגזול, מ"מ הכא י"ל דאפי' אם לא מכוון
לגזול פטור, דהיינו דס"ד דאע"פ דהי' של
כהן, מ"מ כיון דנשתנה, שמת, אפשר דאין
חייב ליתנו לכהן, מדין שינוי שחל בו, קמ"ל.
וע' מה שהק' הגרי"ש ע"ז, ומה שיישב
באו"א.**